

УСН.147

Г 256

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Гвоздецька Світлана Володимирівна

УДК 796+376.3+616.89-053.2/5

**КОРЕКЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ЗАТРИМКОЮ
ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ**

24.00.02 - Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук
з фізичного виховання і спорту

Харків – 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Лоза Тетяна Олександрівна,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка,
завідувач кафедри теорії та методики
фізичної культури.

Офіційні опоненти: доктор біологічних наук, професор
Самойлов Микола Григорович,
Харківська державна академія
фізичної культури,
завідувач кафедри педагогіки та психології;

кандидат біологічних наук, доцент
Глазирін Іван Дмитрович,
Черкаський національний університет,
доцент кафедри спортивних дисциплін.

Провідна установа: Львівський державний інститут фізичної
культури, кафедра фізичної реабілітації,
Державний комітет України з питань
фізичної культури і спорту, м. Львів.

Захист відбудеться « 25 » лютого 2005 року о 12.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.862.01 у Харківській державній академії фізичної культури за адресою: 61022, м. Харків, вул. Клочківська, 99.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківської державної академії фізичної культури (61022, м. Харків, вул. Клочківська, 99).

Автореферат розіслано « 21 » січня 2005 р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради . Ашанін В.С.

1708

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У зв'язку з погіршенням екологічної ситуації, незадовільним станом охорони материнства, а також високим рівнем дитячої захворюваності і травматизму, кількість дітей з різноманітними обмеженнями життєдіяльності має тенденцію до зростання. Значну частину серед них займають діти із затримкою психічного розвитку. Тому питання, пов'язані з корекцією відхилень фізичного і психічного розвитку у дітей даної категорії, відносяться до актуальних не тільки для медицини, а й для теорії і методики фізичного виховання.

Поняття затримки психічного розвитку (ЗПР) багатьма педагогами і психологами визначається як пограничний стан між нормою і патологією розвитку, який має тимчасовий характер відставання, відповідно до темпів біологічного дозрівання, і який може коригуватися при застосуванні адекватної системи педагогічних заходів (Лубовський В.І., 1994; Мастюкова Є.М., 1996; Ілляшенко Т.Д., Бастун Н.А., Сак Т.В., 1997; Вісковатова Т.П., 2001).

У ряді досліджень вивчався вплив фізичних вправ різної спрямованості на розвиток рухових якостей і психічних функцій у дітей з інтелектуальними вадами (Сермеєв Б.В., 1990; Самилічев А.С., 1994; Мітрякова Л.Г., 1999; Лазоренко Т.М., 2000; Шмаргун В.М., 2000; Максимова С.Ю., 2002). Разом з тим, у цих роботах недостатньо і фрагментарно висвітлена роль рухової діяльності в корекції психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із ЗПР.

Розглядаючи зміст занять з фізичного виховання дошкільників із затримкою психічного розвитку, можна констатувати, що на сьогодні більшість програм орієнтована на "умовно" здорових дітей. Підготовка спеціалістів з фізичного виховання для роботи в дошкільних закладах будується на вивченні методики фізичного виховання з дітьми, які не мають відхилень у психічному розвитку. Недостатня кількість методичних матеріалів для організації занять з фізичного виховання в спеціальних дошкільних закладах для дітей із ЗПР змушує спеціалістів модифікувати програми, які використовуються в роботі зі здоровими дітьми у відповідності з можливостями своїх вихованців.

Водночас, деякі автори відмічають, що психічний розвиток дітей обумовлюється не окремими педагогічними засобами, а їх системою, при об'єднанні різних навчальних предметів, кожен з яких вносить свій специфічний внесок у розвиток дитини (Вісковатова Т.П., 1997; Шмаргун В.М., 2000; Лазоренко Т.М., 2001). Але при цьому мало уваги приділяється заняттям з фізичного виховання. У зв'язку з цим, питання корекції фізичного, психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із ЗПР у процесі занять з фізичного виховання вивчено недостатньо.

Актуальність проблеми, її соціально-педагогічне значення та недостатня розробленість у галузі фізичної культури і дали нам підставу для обрання теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота виконана відповідно до теми 2.2.3. «Психофізична реабілітація неповносправних дітей засобами фізичного виховання» Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2001-2005 р.р. Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України (номер держреєстрації 0102U002646).

Роль автора у виконанні теми дисертаційної роботи полягала у розробці та впровадженні методики проведення корекційних занять з фізичного виховання для дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Мета дослідження – розробити та науково обґрунтувати методику занять з фізичного виховання, спрямовану на корекцію фізичного і психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз проблеми корекції психічного і фізичного розвитку дітей у теорії і практиці фізичного виховання.
2. Встановити особливості рівня фізичного, психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.
3. Визначити напрямки корекційної роботи на заняттях з фізичного виховання та обґрунтувати використання ефективних засобів для корекції фізичного і психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.
4. Розробити й експериментально апробувати авторську методику занять з фізичного виховання для дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Об'єкт дослідження – процес фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Предмет дослідження – засоби, методи, форми занять з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Методи дослідження. У роботі були використані теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження: аналіз медико-біологічної, психолого-педагогічної, спеціально-методичної літератури з фізичного виховання в рамках проблеми корекції затримки психічного розвитку у дітей; узагальнення і систематизація емпіричних і теоретичних даних, психолого-педагогічні спостереження, бесіди з вихователями, психологами, дефектологами, педагогічний експеримент (констатуючий і формулюючий), у

процесі якого використовувались тестові вправи та застосовувались психодіагностичні методи дослідження, реєструвалися антропометричні показники, виконувалась статистична обробка експериментальних даних.

Наукова новизна одержаних результатів:

- вперше визначено і науково обгрунтовано корекційні завдання, принципи та напрямки роботи на заняттях з фізичного виховання, з урахуванням особливостей фізичного і психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку;

- вперше на основі спеціально розроблених методичних прийомів, комплексів коригуючих вправ та ігор, спрямованих на розвиток психічних процесів і фізичних якостей, експериментальним шляхом обгрунтовано методику проведення корекційних занять з фізичного виховання для дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку;

- доведено ефективність авторської методики корекційних занять з фізичного виховання, яка може бути впроваджена в теорію і методику фізичного виховання даної категорії дітей;

- доповнено нові експериментальні дані щодо проблеми вивчення особливостей фізичного, психічного розвитку і фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку;

- у вікову і педагогічну психологію та теорію фізичного виховання доповнено дані щодо застосування фізичних вправ, спрямованих на корекцію психічних процесів і фізичних якостей дітей даної категорії.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що:

- експериментально розроблено методику корекційних занять з фізичного виховання, з урахуванням завдань та принципів корекційної роботи, яка сприяє покращенню фізичного, психічного розвитку і фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку;

- обгрунтовано напрямки роботи на заняттях з фізичного виховання, спрямовані на корекцію психічних процесів і фізичних якостей дітей даної категорії;

- розроблено спеціальні комплекси вправ коригуючої спрямованості, блоки ігор та естафет, які сприяють розвитку психічних процесів: відчуття, сприйняття, пам'яті, мислення, уваги, а також дрібної моторики і фізичних якостей.

Матеріали дисертації можуть бути використані у фізичному вихованні: груп інтенсивної педагогічної корекції загальноосвітніх дошкільних закладів, спеціалізованих дошкільних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку, дошкільних груп спеціалізованих шкіл для дітей з вадами розвитку, дошкільних відділень спеціалізованих шкіл-інтернатів для дітей із затримкою психічного розвитку, а також для викладання дисциплін «Адаптивне фізичне виховання», «Теорія і методика фізичного виховання»,

«Фізична реабілітація», «Педагогіка», «Психологія» для студентів спеціалізованих ВНЗ.

Результати роботи впровадженні в практику фізичного виховання дошкільного відділення загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів ім. С.П. Супруна (м. Суми), дошкільного відділення Правдинської загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів для дітей із затримкою психічного розвитку с. Іванівки Великописарівського району Сумської області та в підготовку студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Фізична реабілітація» Південноукраїнського державного педагогічного університету (м. Одеса) ім. К.Д. Ушинського, що затверджено відповідними актами впровадження (від 30.05.2003; 21.05.2003; 1.04.2004).

Особистий внесок здобувача полягає у формуванні теми, мети і завдань дисертаційного дослідження; пошуку, вивченні, аналізі та узагальненні літературних джерел, присвячених питанням корекції фізичного, психічного розвитку та фізичної підготовленості у дітей із ЗПР; самостійній організації і проведенні дослідження; розробці методики корекційних занять з фізичного виховання для дітей старшого дошкільного віку із ЗПР, експериментальному обґрунтуванні їх впливу на психічний і фізичний розвиток, фізичну підготовленість дітей даної категорії, у статистичній обробці отриманих результатів та оформленні дисертаційної роботи.

У співавторських публікаціях представлені теоретичні положення, ідеї та результати досліджень дисертанта, що стосуються змісту і методики проведення занять з фізичного виховання з дітьми старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Апробація результатів дисертаційної роботи. Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії і методики фізичної культури Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка (2000-2004 роки), відображено в наукових статтях автора та у виступах на міжвузівських, регіональних, всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях: «Молода спортивна наука України» (Львів, 2003-2004 рр.), «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України» (Суми, 2002 - 2004 рр.), «Актуальні проблеми фізичної реабілітації і адаптивної фізичної культури для різних груп населення» (Харків, 2004).

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладено у восьми публікаціях автора, з них чотири статті в наукових фахових виданнях України. П'ять публікацій здійснено одноосібно.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 230 сторінок, з них 156 сторінок основного тексту. Робота містить 38 таблиць, 10 рисунків та 6 додатків. У списку використаних джерел 199 найменувань, з них 19 іноземних авторів.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обгрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, представлені дані апробації результатів дослідження, подано інформацію про кількість публікацій, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «Затримка психічного розвитку як загальнопедагогічна проблема» проаналізовано та узагальнено науково-методичну літературу, яка стосувалась сучасного стану проблеми затримки психічного розвитку, особливостей психічного і фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей даної категорії, розкрито взаємозв'язок фізичного та психічного розвитку в дітей, здійснено аналіз теорії і практики використання фізичних вправ, як засобів корекції затримки психічного розвитку.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури свідчить про те, що питання корекції відхилень у психічному і фізичному розвитку дітей даної категорії за допомогою засобів фізичного виховання є надзвичайно актуальним і недостатньо вивченим.

Другий розділ «Методи та організація досліджень» містить опис застосованих наукових методів та етапів проведення дослідження.

Вивчення рівня сформованості психічних функцій у дітей старшого дошкільного віку із ЗПР відбувалося за допомогою психодіагностичної тестової батареї, в яку увійшли загальновідомі апробовані методики, систематизовані і запропоновані Вісковатовою Т.П. (1997).

Визначення особливостей фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку відбувалося за методикою Чернишенко Ю.К. (1998), яке охопило рухові якості людини: силу, швидкість, спритність, гнучкість, витривалість.

Дослідження проводилося на базі Сумського реабілітаційного НВК «Загальноосвітня школа I ступеня - дошкільний заклад №34», дошкільного відділення загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів ім. С.П. Супруна (м. Суми), дошкільного відділення Правдинської загальноосвітньої школи-інтернату I-II ступенів для дітей із затримкою психічного розвитку с. Іванівки Великописарівського району Сумської області.

У дослідженнях прийняло участь 116 дітей старшого дошкільного віку, з яких 64 дитини з нормальним психічним розвитком (32 хлопчики і 32 дівчинки) і 52 дитини із затримкою психічного розвитку (27 хлопчиків і 25 дівчаток).

Вирішення поставлених завдань передбачало чотири етапи проведення дослідження.

На першому етапі дослідження (1999-2001 р.р.) відбувалось вивчення і аналіз психолого-педагогічної і спеціальної літератури, досвіду роботи

вихователів з дітьми старшого дошкільного віку із ЗПР; визначення мети, об'єкту, предмету і завдань дослідження; виявлення загальних відхилень фізичного і психічного розвитку та фізичної підготовленості у дітей даної категорії, особливостей побудови занять з фізичного виховання з цими дітьми; підбір і апробація відповідних методик для визначення особливостей фізичного і психічного розвитку та фізичної підготовленості старших дошкільників із ЗПР.

На другому етапі (2001-2002 р.р.) були встановлені особливості фізичного та психічного розвитку і фізичної підготовленості дітей із ЗПР у порівнянні з нормально розвинутими дітьми; був розроблений експериментальний варіант змісту і методики проведення корекційних занять з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із ЗПР.

На третьому етапі (2002-2003 р.р.) був проведений педагогічний експеримент, визначена ефективність експериментальної методики, її вплив на фізичний і психічний розвиток та фізичну підготовленість старших дошкільників із ЗПР.

На четвертому етапі (2003-2004 р.р.) відбувалось уточнення теоретико-методичних аспектів фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із ЗПР; проводилось аналітичне узагальнення експериментальних даних та впровадження отриманих результатів у практику.

У третьому розділі «Особливості фізичного, психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку» досліджено показники фізичного, психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із ЗПР у порівнянні зі своїми нормально розвинутими однолітками.

З метою визначення особливостей фізичного розвитку дітей із ЗПР ми вивчали антропометричні показники: довжину і масу тіла та обхват грудної клітки.

У результаті досліджень було встановлено, що за такими антропометричними показниками, як маса та довжина тіла, нами не спостерігалось достовірних відхилень між дітьми із ЗПР і їх нормально розвинутими однолітками.

Вивчаючи такий антропометричний показник, як обхват грудної клітки, нами встановлено, що діти із ЗПР поступаються своїм нормально розвинутим одноліткам. Так, хлопчики із затримкою психічного розвитку відстають на 6,5% ($p < 0,05$) від своїх нормально розвинутих однолітків, дівчатка із затримкою психічного розвитку – на 7,4% ($p < 0,05$).

У результаті досліджень психічного розвитку у дітей, було встановлено, що діти старшого дошкільного віку із ЗПР мають достовірно нижчий рівень сформованості уваги, пам'яті, мислення ніж їх нормально розвинуті однолітки.

Так, у показниках уваги діти із ЗПР достовірно поступаються нормально розвинутих дітям на 58,3% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 74,9% ($p < 0,05$) у дівчаток.

У показниках пам'яті діти із ЗПР достовірно відстають від своїх нормально розвинутих однолітків на 55,2% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 61,7% ($p < 0,05$) у дівчаток.

Сформованість психічної функції мислення у дітей із ЗПР також достовірно нижча в порівнянні з аналогічними показниками нормально розвинутих дітей на 87,3% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 81,8% ($p < 0,05$) у дівчаток.

З метою визначення особливостей фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із ЗПР, було проведено тестування дітей даної категорії та їх нормально розвинутих однолітків.

У результаті наших досліджень було встановлено, що діти із ЗПР мають достовірно нижчі показники фізичної підготовленості ніж їх нормально розвинути однолітки.

Так, показники силових та швидкісно-силових здібностей у дітей із ЗПР достовірно нижчі у порівнянні з їх нормально розвинутих однолітками на 14% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 10,5% ($p < 0,05$) у дівчаток.

У показниках швидкісних здібностей діти із ЗПР достовірно відстають від нормально розвинутих дітей на 83,3% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 54,6% ($p < 0,05$) у дівчаток.

Результати спритності у дітей із ЗПР достовірно нижчі ніж у дітей з нормальним психічним розвитком на 49,3% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 53,9% ($p < 0,05$) у дівчаток.

Показники гнучкості у дітей із ЗПР достовірно відстають від їх нормально розвинутих однолітків на 23,9% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 21,9% ($p < 0,05$) у дівчаток.

Рівень витривалості у дітей із ЗПР достовірно нижчий ніж у нормально розвинутих дітей. Даний показник був найбільш розвинений у старших дошкільників із затримкою психічного розвитку в порівнянні з іншими показниками фізичної підготовленості.

Отже, рівень фізичної підготовленості дітей із затримкою психічного розвитку нижчий ніж в їх нормально розвинутих однолітків. Особливо це стосується таких фізичних якостей, як швидкість та спритність.

Для обґрунтування взаємозв'язку психічного розвитку, фізичної підготовленості і можливості їх корекції та активізації у дітей із ЗПР був проведений кореляційний аналіз, який показав, що найбільш тісні зв'язки спостерігаються між показниками мислення і спритності.

Найвищі значення коефіцієнтів кореляції спостерігаються у дітей із ЗПР між сформованістю процесів аналізу і синтезу (тест "матриці Джона Равена") і динамічною рівновагою ("ходьба по прямій лінії") у хлопчиків ($r=0,92$) та сформованістю процесів аналізу і синтезу ("матриці Джона

Равна”) і точністю просторових переміщень (“відведення правої ноги в бік”) у дівчаток ($r=0,90$).

На нашу думку дані результати дають підставу вважати, що активізація розвитку психофізичних якостей дає можливість підвищити і рівень сформованості психічних функцій дітей даної категорії.

У четвертому розділі «Корекційна спрямованість занять з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку» теоретично обгрунтовано зміст методики проведення корекційних занять з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із ЗПР; визначено педагогічні умови та методи їх реалізації на заняттях з фізичного виховання; розкрито специфіку практичного використання засобів фізичного виховання з метою розвитку психічних процесів і психофізичних якостей; узагальнено результати експериментальної роботи.

З урахуванням особливостей фізичного, психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей із ЗПР були визначені завдання (оздоровчі, навчальні, виховні, корекційні), принципи (як загальнодидактичні так і спеціальні) та засоби їх реалізації на заняттях з фізичного виховання для дітей даного контингенту, які були методично обгрунтовані стосовно кожної частини заняття (підготовчої, основної, заключної).

Ефективність корекційної роботи базувалась на правильному підборі методичних прийомів з усунення існуючих недоліків у психічному і фізичному розвитку дітей старшого дошкільного віку із ЗПР:

1. Використання на заняттях вправ та ігор, які мали свою цікаву і зрозумілу для дітей назву, що сприяло більш чіткому усвідомленню та швидкому їх засвоєнню і запам'ятовуванню, розвитку уяви, асоціативного мислення.
2. Виконання дітьми вправ за описом і назвою, що сприяло розвитку пам'яті та мислення у дітей із ЗПР.
3. Використання попереднього вербального супроводу рухової дії, яка буде виконуватись, що сприяло кращому усвідомленню вправи.
4. Застосування різних аналізаторних систем при виконанні вправи (за сигналом, музичним супроводом, наочним орієнтиром, тактильним відчуттям, за допомогою відповідних предметів тощо), що сприяло швидкому засвоєнню вправи та розвитку просторово-часової орієнтації.
5. Широке використання різних вихідних положень, різноманітного інвентарю при виконанні вправи як в статичному, так і динамічному положенні. Це сприяло розвитку координації рухів та придбання незамінного рухового досвіду.
6. Застосування розповіді самими дітьми про виконані дії, що досягалося шляхом відповідних запитань педагога до дітей і сприяло кращому їх запам'ятовуванню і розвитку пізнавальних процесів, а також подоланню мовленнєвих порушень.

Зміст методики був сформований на основі напрямків корекційної роботи:

- основний напрямок з дітьми із ЗПР був спрямований на розвиток необхідних рухових вмінь і навичок в основних рухах;
- загальнорозвивальний напрямок був спрямований на підвищення рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості;
- коригуючий напрямок був найбільш корекційно спрямований, що виявлялося у результативності корекції порушень психічного розвитку дітей, а також поліпшенні фізичних якостей, особливо швидкості та спритності, за якими діти із ЗПР найбільше відстають від своїх нормально розвинутих однолітків.

Корекційна робота складалась з декількох різновидів коригуючих вправ: вправи на координацію, вправи на дрібну моторику, асинхронні та артикуляційні вправи, заспокійливі вправи та інші, які були спрямовані на корекцію недоліків психічного і фізичного розвитку у дітей із ЗПР.

Важливе місце в корекційній роботі займали блоки рухливих ігор, які сприяли покращенню таких психічних процесів, як відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, увага, а також розвитку дрібної моторики та психофізичних якостей.

У рухливих іграх, естафетах, ігрових вправах ми використовували різноманітний ігровий матеріал (обручі, кеглі, стрічки, різнокольорові кубики, м'ячі різних розмірів із зображеними літерами абетки, цифрами від 0 до 9, простими геометричними фігурами та інші), що різнобічно впливало на психічний і фізичний розвиток дитини (відчуття та сприйняття форми предмету, його розміру, ваги, кольору тощо). Ми також активно використовували повітряні шари, м'ячі для кулання і м'ячі з пінопласту, які в русі діють легко, м'яко і повільно, тому страх у дітей перед ними зникав.

Дуже важливим у нашій корекційній роботі з дітьми із ЗПР було застосування на заняттях музичних творів. Музика допомагала цим дітям розвивати увагу, пам'ять, емоційні процеси, підвищувала працездатність, формувала вміння диференціювати просторові та часові параметри рухів.

З метою визначення ефективності розробленої методики занять з фізичного виховання, на початку і в кінці експериментального року були протестовані діти із ЗПР контрольної і експериментальної груп. Експериментальна група займалась за розробленою нами методикою проведення корекційних занять, а контрольна група - за програмою виховання і навчання дітей дошкільного віку (програма «Дитина», 1993).

Порівняння обох досліджуваних груп показало, що діти експериментальної групи мали кращий рівень фізичного розвитку ніж діти контрольної групи (рис. 1).

Так, приріст показників довжини тіла в експериментальній групі в середньому склав 3,2% ($p < 0,01$) у хлопчиків і 3,7% ($p < 0,01$) у дівчаток. коли в контрольній групі достовірних змін не спостерігалось.

У показниках маси тіла у дітей експериментальної групи приріст склав 16,2% ($p < 0,01$) у хлопчиків і 17% ($p < 0,01$) у дівчаток, коли в контрольній групі достовірних змін не спостерігалось.

Приріст показників обхвату грудної клітки в експериментальній групі склав 6,4% ($p < 0,01$) у хлопчиків і 9,5% ($p < 0,01$) у дівчаток, коли в контрольній групі достовірних змін не спостерігалось.

Порівняння змін, що відбулись за рік занять в експериментальній та контрольній групах, дозволило виявити ефективність запропонованої нами методики в підвищенні психічних функцій (уваги, пам'яті, мислення) (рис. 2).

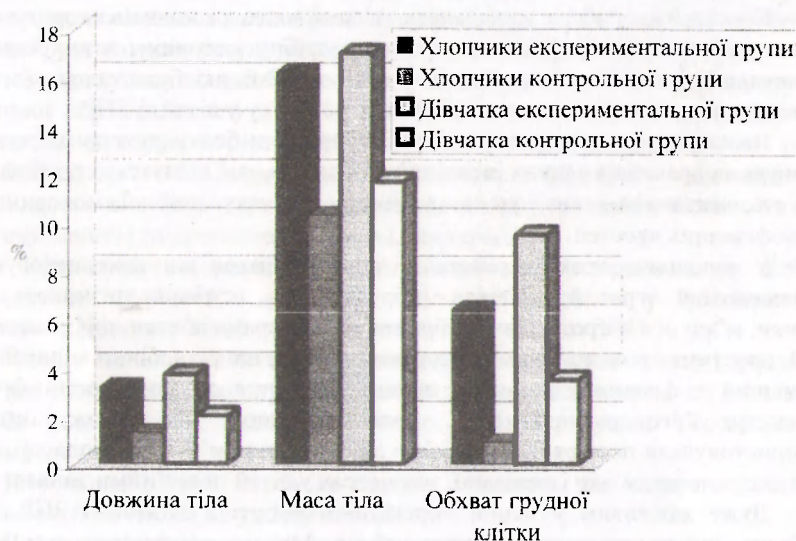

Рис. 1. Відносний приріст показників фізичного розвитку у дітей контрольної і експериментальної груп

Результати дослідження показали, що найбільший приріст у дітей експериментальної групи відбувся в показниках уваги, де він у середньому склав 66,4% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 66,9% ($p < 0,05$) у дівчаток, коли в контрольній - 30,3% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 32,2% ($p < 0,05$) у дівчаток.

У показниках пам'яті в експериментальній групі приріст склав 60,6% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 58,8% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній групі - 26% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 31,35% ($p < 0,05$) у дівчаток.

Достовірні зміни показників мислення спостерігались у дітей експериментальної групи, де приріст склав 45,2% ($p < 0,05$) у хлопчиків і

38,1% ($p < 0,05$) у дівчаток, коли в контрольній – 25,3% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 23,4 ($p < 0,05$) у дівчаток.

Аналіз результатів дослідження показав, що діти експериментальної групи стали робити менше помилок у запропонованих тестових завданнях і використовувати менше часу на їх виконання, на відміну від дітей контрольної групи.

На прикінці дослідження у дітей експериментальної групи на фоні позитивних показників фізичного розвитку і рівня сформованості психічних функцій, достовірно покращились показники фізичної підготовленості: сили, швидкості, спритності, гнучкості, витривалості (рис. 3).

Рис. 2. Відносний приріст показників сформованості психічних функцій у дітей контрольної і експериментальної груп

Так, достовірні зміни у дітей експериментальної групи спостерігались у показниках силових та швидко-силових здібностей, де приріст склав 21,7% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 20,8% ($p < 0,05$) у дівчаток, коли в контрольній групі – 6,6% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 8,6% ($p > 0,05$) у дівчаток.

У показниках швидкісних здібностей у дітей експериментальної групи приріст склав 38,4% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 31,4% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній групі – 6,3% ($p > 0,05$) у хлопчиків і 4,5 ($p > 0,05$) у дівчаток.

У результатах тестів на спритність у дітей експериментальної групи приріст склав 94,8% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 88,9% ($p < 0,05$) у дівчаток, коли в контрольній групі - 29% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 41,4 ($p < 0,05$) у дівчаток.

У показниках гнучкості у дітей експериментальної групи приріст склав 56,4% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 28% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній групі достовірних змін не спостерігалось.

У показниках витривалості в дітей експериментальної групи спостерігався достовірний приріст, але він був не значний поряд з іншими показниками фізичної підготовленості. У контрольній групі достовірних змін не спостерігалось.

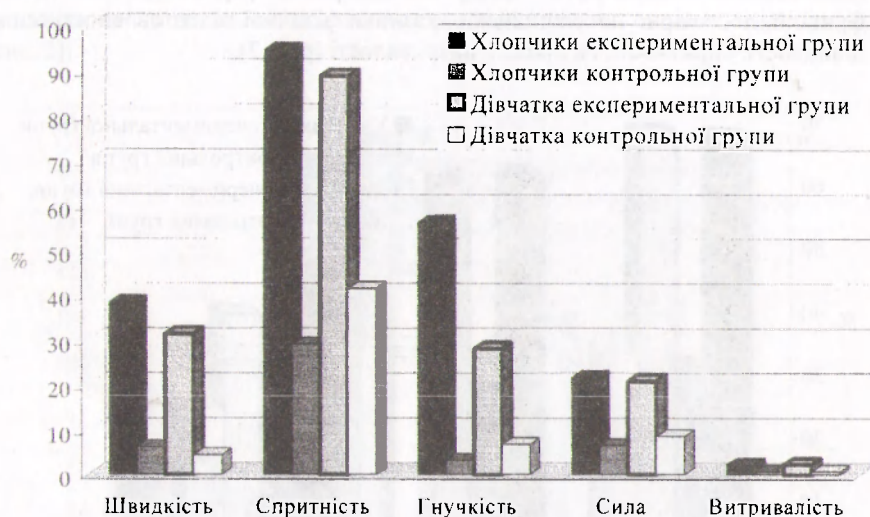

Рис. 3. Відносний приріст показників фізичної підготовленості у дітей контрольної і експериментальної груп

Аналіз результатів дослідження показав, що у дітей експериментальної групи, на відміну від контрольної, покращились показники швидкісних здібностей та координації, а саме: точність рухів, здібність зберігати стійкість тіла в динаміці, точність просторових перемішень.

Нами виявлені значні зміни у формуванні дрібномоторних навичок, з якими раніше у дітей із ЗПР виникали великі труднощі. Це можна пояснити тим, що на заняттях з експериментальною групою широко застосовувались вправи на дрібну моторику, що, на нашу думку, у майбутньому допоможе дітям успішно опанувати в шкільному навчанні письмо, ліплення, малювання.

У п'ятому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» на основі аналізу та узагальнення результатів дослідження ми виділили три групи даних, що отримані під час експерименту.

Результати наших досліджень **підтвердили** літературні дані про те, що діти старшого дошкільного віку із ЗПР мають низький рівень сформованості психічних функцій: уваги, пам'яті, мислення. Нами було встановлено, що особливо це стосується показників сформованості розподілу уваги, показників довгострокової, зорової та асоціативної пам'яті та показників просторового мислення і конструктивної діяльності.

Результати наших досліджень **доповнили** попередні наукові розробки стосовно вивчення особливостей фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із ЗПР. Було проведене комплексне дослідження особливостей фізичної підготовленості дітей даної категорії в порівнянні зі своїми нормально розвинутими однолітками, яке охопило всі фізичні якості (силу, витривалість, швидкість, гнучкість, спритність). Це сприяло більш глибокому та ґрунтовному вивченню порушень фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Доповнено дані щодо застосування фізичних вправ у корекції порушень психічного, фізичного розвитку і фізичної підготовленості у дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку, а саме: використання фізичних вправ під музичний супровід, фізкультурно-оздоровчі заходи, вправи з предметами, вправи на розвиток дрібної моторики, ігри з речитативом, комплекси вправ і рухливі ігри, спрямовані на розвиток пізнавальної сфери і тонкої моторики.

Уперше **розроблено** методика проведення корекційних занять з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. З урахуванням особливостей фізичного і психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей із ЗПР була поставлена мета; завдання, як навчально-виховного так і корекційного напрямку; принципи, як загальнодидактичні так і спеціальні; спеціально розроблені методичні прийоми та засоби корекційних занять з фізичного виховання для даного контингенту дітей.

Корекційна робота з дітьми старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку була розподілена на окремі напрямки (основний, загальнорозвивальний і коригуючий), кожен з яких мав свої завдання та засоби їх реалізації.

Методично обґрунтовано, стосовно кожної частини заняття, використання спеціально розроблених комплексів вправ в основних рухах, загальнорозвиваючих вправ, коригуючих вправ різного спрямування. Були розроблені спеціальні блоки ігор та естафет, спрямованих на розвиток психічних процесів та фізичних якостей дітей даної категорії.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми показав, що діти із затримкою психічного розвитку – це неоднорідна група як за виявленням

порушень так і за їх проявом. На теперішній час встановлені причини та ступені прояву затримки психічного розвитку у дітей. Виявлені факти дають можливість більш диференційовано підходити до навчання і виховання даної категорії дітей та створювати необхідні умови для корекції порушень їх фізичного, психічного розвитку та фізичної підготовленості. Разом з цим, аналіз літературних джерел свідчить про відсутність систематичних досліджень, присвячених вирішенню проблеми впливу засобів фізичного виховання на психічний розвиток дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

2. Отримані дані свідчать про те, що затримка психічного розвитку досліджуваних дітей поєднується зі зменшенням антропометричних показників. Так, обхват грудної клітки, у порівнянні з нормально розвинутими дітьми, у хлопчиків менша на 6,5% ($p < 0,05$), а у дівчаток на 7,4% ($p < 0,05$). Водночас, довжина і маса тіла у дітей із затримкою психічного розвитку достовірно не відрізняються від показників нормально розвинутих дітей.

3. Експериментально встановлено, що затримка психічного розвитку негативно впливає на формування і прояв пізнавальних процесів психіки. Так, рівень сформованості уваги у дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку значно нижчий у порівнянні з показниками нормально розвинутих дітей на 58,3% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 74,9% ($p < 0,05$) у дівчаток.

Показники пам'яті у дітей із затримкою психічного розвитку також нижчі від аналогічних у нормально розвинутих дітей на 55,2% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 61,7% ($p < 0,05$) у дівчаток.

При цьому найбільш виразна різниця в сформованості функції мислення: у дітей із затримкою психічного розвитку вона, у порівнянні з нормально розвинутими дітьми, нижче на 87,3% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 81,8% ($p < 0,05$) у дівчаток.

4. Проведені дослідження встановили взаємозв'язок психічного розвитку і фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. Так, рівень їх фізичної підготовленості у показниках сили достовірно нижчий у порівнянні з їх нормально розвинутими однолітками на 14% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 10,5% ($p < 0,05$) у дівчаток; у показниках швидкості - на 83,3% ($p < 0,05$) і 54,6% ($p < 0,05$) відповідно.

Аналіз спритності, гнучкості та витривалості також показав взаємозв'язок між психічним та фізичним розвитком. Виявлено, що у дітей експериментальної групи, у порівнянні з контрольною, вище згадані показники були менші: зі спритності на 49,3% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 53,9% ($p < 0,05$) у дівчаток; з гнучкості на 23,9% ($p < 0,05$) і 21,9% ($p < 0,05$) відповідно. Витривалість у дітей із затримкою психічного розвитку була

найбільш розвинена у порівнянні з іншими показниками фізичної підготовленості.

Проведено кореляційний аналіз між рівнем психічного розвитку і фізичної підготовленості і встановлено, що найбільш тісний зв'язок спостерігається між показниками сформованості функції мислення і спритністю.

5. Результати дослідження дозволили визначити і обґрунтувати загальні напрямки корекційної роботи на заняттях з фізичного виховання:

- основний напрямок - спрямований на розвиток необхідних рухових вмінь і навичок в основних рухах (різновиди ходьби, бігу, стрибків, метання, повзання, лазіння та інше);
- загальнорозвивальний напрямок - спрямований на підвищення рівня фізичного розвитку та фізичної підготовленості (комплекси загальнорозвиваючих вправ для різних частин тулуба);
- коригуючий напрямок - спрямований на розвиток психічних процесів і психофізичних якостей (вправи на координацію, дрібну моторику, асинхронні, артикуляційні вправи, спеціальні блоки естафет та ігор, заспокійливі вправи, ігри та інше).

6. На основі обґрунтування основних напрямків корекційної роботи, принципів, спеціальних методичних прийомів та комплексів коригуючих і ігрових вправ, окремих блоків ігор та естафет, розроблено методику корекційних занять з фізичного виховання для дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку, спрямовану на корекцію таких психічних процесів, як відчуття, сприйняття, пам'яті, мислення, уваги, мовлення, на розвиток дрібної моторики, фізичних якостей, а також функцій аналізаторних систем.

7. Корекційні заняття з фізичного виховання для дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку з використанням положень авторської методики позитивно вплинули на фізичний розвиток дітей даної категорії.

Приріст показників у дітей експериментальної групи склав:

- довжина тіла 3,2% ($p < 0,01$) у хлопчиків і 3,7% ($p < 0,01$) у дівчаток, коли в контрольній групі достовірних змін не спостерігалось;
- маса тіла - 16,2% ($p < 0,01$) у хлопчиків і 17% ($p < 0,01$) у дівчаток, у контрольній групі достовірних змін не спостерігалось;
- обхват грудної клітки - 6,4% ($p < 0,01$) у хлопчиків і 9,5% ($p < 0,01$) у дівчаток, у контрольній групі достовірних змін не спостерігалось.

8. Використання розробленої методики на заняттях з фізичного виховання дозволило підвищити рівень і фізичної підготовленості досліджуваних дітей.

Так, приріст показників, які вивчалися у дітей експериментальної групи склав:

- сили - 21,7% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 20,8% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній групі відповідно - 6,6% ($p < 0,05$) і 8,6% ($p > 0,05$);
 - швидкості - 38,4% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 31,4% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній групі відповідно - 6,3% ($p > 0,05$) і 4,5% ($p > 0,05$);
 - спритності - 94,8% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 88,9% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній відповідно - 29% ($p < 0,05$) і 41,4% ($p < 0,05$);
 - гнучкості - 56,4% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 28% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній групі достовірних змін не виявлено;

У показниках витривалості теж спостерігався достовірний приріст, але він був не значний поряд з іншими показниками фізичної підготовленості. У контрольній групі достовірних змін не спостерігалось.

9. Емпіричним шляхом показано, що робота спрямована на корекцію фізичного, психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей експериментальної групи викликала достовірні зміни і у пізнавальних процесах.

В експериментальній групі приріст показників склав:

- уваги - 66,4% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 66,9% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній відповідно - 30,3% ($p < 0,05$) і 32,2% ($p < 0,05$);
 - пам'яті - 60,55% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 58,8% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній відповідно - 26% ($p < 0,05$) і 31,6% ($p < 0,05$);
 - мислення - 45,2% ($p < 0,05$) у хлопчиків і 38,1% ($p < 0,05$) у дівчаток, у контрольній відповідно - 25,3% ($p < 0,05$) і 23,4% ($p < 0,05$).

10. Розроблена і експериментально обґрунтована методика є надійним засобом корекції і активізації психічного і фізичного розвитку дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку і може бути використана у відповідних спеціальних навчально-виховних закладах.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Гвоздецька С.В. Стан фізичного розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку // Молода спортивна наука України: 36. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 5. - Львів: ЛДФК, 2001. - Т. II. - С. 127-130.
2. Гвоздецька С.В. Вивчення особливостей рівня фізичної підготовленості у дітей дошкільного віку із затримкою психічного віку // Молода спортивна наука України: 36. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 6. - Львів: Вид. дім. «Панорама», 2002. - Т. I. - С. 193-195.
3. Гвоздецька С.В. Вивчення взаємозалежності між показниками психічного розвитку та фізичної підготовленості у дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку // Молода спортивна наука України: 36. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 7. - Львів: НВФ «Українські технології», 2003. - Т. I. - С. 413-416.

4. Гвоздецька С.В. Корекція психофізичного стану дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку в процесі занять з фізичного виховання // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 8. – Львів: НВФ «Українські технології», 2004. – Т. II. – С. 74-78.
5. Білоусова С.В. Гвоздецька С.В., Корекція фізичного стану дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2001. – С. 93 - 96.
6. Гвоздецька С.В., Рудика Л.В. Корекція порушень психофізичного стану дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України. – Матеріали III Всеукраїнської студентської наукової конференції. – Суми, 2003. – С. 57 - 62.
7. Гвоздецька С.В., Лоза Т.О. Оптимізація процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України. – Матеріали IV Всеукраїнської студентської наукової конференції. – Суми, 2004. – С. 289 - 291.
8. Гвоздецька С.В. Шляхи підвищення ефективності фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку // Актуальные проблемы физической реабилитации и адаптивной физической культуры для разных групп населения: Материалы I Международной научно-практической конференции для иностранных студентов. Сборник научных работ // Под ред. В.С. Ашанина, О.В. Пешковой – Харьков: ХГАФК, 2004. – С. 56-57.

АНОТАЦІЇ

Гвоздецька С.В. Корекційна спрямованість занять з фізичного виховання старших дошкільників із затримкою психічного розвитку. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 - Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Харківська державна академія фізичної культури, Харків, 2005.

Об'єкт дослідження – процес фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

Мета дослідження – розробити та науково обґрунтувати методику занять з фізичного виховання, спрямовану на корекцію фізичного і психічного розвитку та фізичної підготовки дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

БІБЛІОТЕКА
Львівського державного
інституту фізичної
культури

Дисертацію присвячено проблемі корекції фізичного, психічного розвитку та фізичної підготовленості дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку, побудованої на основі занять з фізичного виховання.

Дослідження розширює уявлення про особливості фізичного розвитку, сформованості психічних функцій та фізичну підготовленість дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку в порівнянні зі своїми нормально розвинутими однолітками.

Експериментальним шляхом обґрунтовано методіку проведення корекційних занять з фізичного виховання для дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку на основі спеціально розроблених методичних прийомів та комплексів коригуючих та ігрових вправ, окремих блоків ігор та естафет, спрямованих на розвиток психічних процесів і фізичних якостей.

Ключові слова: діти старшого дошкільного віку, затримка психічного розвитку, корекція, психічні функції, фізичне виховання.

Гвоздецкая С.В. Коррекционная направленность занятий по физическому воспитанию старших дошкольников с задержкой психического развития. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02. – Физическая культура, физическое воспитание различных групп населения. – Харьковская государственная академия физической культуры, Харьков, 2005.

Объект исследования – процесс физического воспитания детей старшего дошкольного возраста с задержкой психического развития.

Цель исследования – разработать методіку занятий по физическому воспитанию, направленную на коррекцию физического, психического развития и физической подготовленности детей старшего дошкольного возраста с задержкой психического развития.

Научная новизна полученных результатов: впервые определены и научно обоснованы коррекционные задачи, принципы и направления работы на занятиях по физическому воспитанию с учетом особенностей психического и физического развития детей данной категории; впервые, на основе специально разработанных методических приемов, комплексов корректирующих упражнений и игр, направленных на развитие психических процессов и физических качеств, экспериментальным путем обоснована методика проведения коррекционных занятий по физическому воспитанию для детей старшего дошкольного возраста с задержкой психического развития; доказана эффективность авторской методіки коррекционных занятий по физическому воспитанию, которая может быть внедрена в теорию и методіку физического воспитания; дополнены новые экспериментальные данные по проблеме изучения особенностей физического, психического

развития и физической подготовленности детей старшего дошкольного возраста с задержкой психического развития; в возрастную и педагогическую психологию и теорию физического воспитания дополнены данные, которые касаются применения физических упражнений, направленных на коррекцию психических процессов и физических качеств детей с задержкой психического развития.

В первом разделе «Задержка психического развития как общепедагогическая проблема» проанализирована и обобщена научно-методическая литература по вопросам причин возникновения, классификации форм задержки психического развития, особенностей психического, физического развития и физической подготовленности детей данной категории.

В данном разделе раскрываются методологические основы взаимосвязи физического и психического развития детей, выявлен дефицит научнообоснованных методик и рекомендаций по устранению отклонений в развитии данной категории детей с помощью средств физического воспитания.

Во втором разделе «Методы и организация исследований» детализировано использование методов, которые адекватны задачам исследования и показана организация и этапы его проведения.

В третьем разделе «Особенности физического, психического развития и физической подготовленности детей старшего дошкольного возраста с задержкой психического развития» определены особенности физического, психического развития и физической подготовленности детей старшего дошкольного возраста с ЗПР в сравнении с нормально развитыми сверстниками. Изучались показатели физического развития, уровня сформированности психических функций и физической подготовленности.

Было установлено, что дети старшего дошкольного возраста с задержкой психического развития достоверно отстают от своих нормально развитых сверстников по показателям формирования психических функций и физической подготовленности.

В четвертом разделе «Коррекционная направленность занятий по физическому воспитанию детей старшего дошкольного возраста с задержкой психического развития» описаны разработанные нами основные направления коррекционной работы на занятиях по физическому воспитанию с детьми с задержкой психического развития.

Была предложена авторская методика проведения коррекционных занятий по физическому воспитанию детей старшего дошкольного возраста с задержкой психического развития. В ее основу легли специально разработанные методические приемы, комплексы корректирующих и игровых упражнений, отдельные блоки игр и эстафет, направленные на развитие психических процессов и физических качеств детей данной

категории. Эффективность предложенной методики была экспериментально обоснована и подтверждена нашими исследованиями.

В пятом разделе «Анализ и обобщение результатов исследования» на основе анализа и обобщения результатов исследования нами дана характеристика трем группам данных, которые были получены во время эксперимента: подтверждающие (1 группа), дополняющие уже существующие разработки (2 группа), новые данные (3 группа) в разрезе проблемы коррекции физического, психического развития и физической подготовленности детей старшего дошкольного возраста с задержкой психического развития.

Ключевые слова: дети старшего дошкольного возраста, задержка психического развития, коррекция, психические функции, физическое воспитание.

Gvozdetskaya S.V. Correctional orientation of work on physical training of the senior pre-school-age children with a delay of mental development. – The manuscript.

The dissertation for a candidate's degree on physical training and sport in the speciality 24.00.02 – Physical culture, physical training of different groups of population. – Kharkiv State Academy of Physical Culture, Kharkiv, 2005.

The object of the research is the process of physical training of the senior pre-school-age children with a delay of mental development.

The aim of the research is to work out the methods of physical training directing at the mental state correction of the senior pre-school-age children with a delay of mental development.

The dissertation is dedicated to the problem of psychophysical state correction of the senior pre-school-age children with a delay of mental development which is based at the physical training.

The research broadens the notion of physical development peculiarities built mental functions and physical training of the senior pre-school-age children with a delay of mental development in comparison with the normally development children of the same age.

The methods of the correctional physical training of the senior pre-school-age children with a delay of mental development was grounded with the experimental way. It is based on the special methods and complexes of correctional and playing exercises individual blocks of games and lay-races which are directed to the development of mental functions and psychomotor features.

Key words: the senior pre-school-age children, a delay of mental development, correction, mental functions, physical training.